

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Ant. Mvreti Variarvm Lectionvm Libri XV

Muret, Marc-Antoine

Antverpiæ, M. D. LXXXVI.

Liber VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70864](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70864)

M. ANTONII MVRETI

AD HIPPOLYTVM ESTENSEM,

S. R. E. CARDINALEM

ILLVSTRISSIMVM.

VARIARVM LECTIONVM

LIBER SEXTVS.

De praenotionibus, quibus scientiarum omnium principia debentur. explicatum & correctum principium posteriorum Analyticorum Aristotelis.

CAPVT I.

FORVM quæ ab hominibus aut discuntur, aut docentur, non nulla eiusmodi sunt, vt planè nullam mentis agitationem requirentia, sensu propè nitantur vno: alia, in quibus motus quasi quidam mentis necessarius est, progredientis ex vno in aliud, viamque sibi paulatim ex aliis ad alia munientis. etenim vbi quis, exempli causa, saltare discit, nullo ad eam rem mentis motu indiget: tantum opus est, vt quod magistrum facientem viderit, id ipse quoque imitari studeat, & ea quæ videt, in memoria infigere: vt, cum volet postea, etiam sine doctoris opera, eodem modo, atque ordine corpus mouere possit. iis autem in rebus nullum omnino mentis esse munus, vel ex eo intelligi potest, quòd talia etiam bestia discunt: quodque in hominum genere non minùs saepe tardo & hebeti quàm celeri & acuto præditis ingenio, talium artium præstantiam contingere videmus. ac cum illa philosophiæ, vt ita dixerim pro-

rim progymnasmata discimus, quæ, propter perfectio-
nem, commune disciplinarum nomen effecerunt
suum: multoq. magis, cùm ad illam ipsam bonorum
omnium parentem philosophiam accedimus: ibi veri-
cernitur & exercetur illa vis, quam Græci, quorum
fuit & doctrina maior & verborum copia vberior, *de-
votay*, vulgares sapientiæ magistri, non vtitato veteri-
bus, magis quàm ad rem exprimendam non apto vo-
cabulo, discursum nominarunt. Quod vtinam veni-
set in mentem priscis illis Latini sermonis auctoribus
aut hoc ipso vti, aut aliud nobis quo vteremur tradere:
simulque alia quam plurima procudere, quorum ope
philosophia Latinis litteris explicari commodè posset.
præstiterat, aliquid diligentia, sine furo, & sine pom-
pa, conferre ad eam rem, quàm stultos illos non modò
ante victoriam, sed propè ante pugnam prænas canere:
& tam sæpe gloriari, ac clamare, victam à se etiam
verborum copia Græciam: cuius ipsi tantam illam ac
copiosam supellectilem non modò adæquare, sed ne
contemplari quidem satis atque inspicere potuissent.
sed profectò ita est, vt dicam; nulli vnquam, qui res
ignorarent, nomina, quibus eas exprimerent, quaesie-
runt. beati autem illi, & opulenti, & omnium gentium
victores Romani in petendis honoribus, & in pre-
satis ciuibus, & in exteris nationibus verbo compo-
nendis, re compilandis occupati, philosophandi cu-
ram seruis aut libertis suis, & Græculis esurientibus re-
linquebant. ipsi, quod ab avaritia, quod ab ambitio-
ne, quod à voluptatibus reliquum erat temporis, eius
si partem aliquam aut ad audiendum Græcum quem-
piam philosophum, aut ad aliquem de philosophia li-
bellum vel legèdum, vel scribendum contulissent, iam
se ad eruditionis culmen peruenisse, iam victam à se &
profliga-

profligatam iacere Græciam somniabant, sed nos, eis
omnibus, pergamus id exequi, de quo dicere institueram-
mus. Est igitur quædam *διδασκαλία* ἢ *μάθησις διανοη-
ται*: quædam in qua τῆς διανοίας nullum munus, nul-
lum officium est. ad hanc nullius rei necessaria est
prænotio. illa perfici, nisi antecepta aliqua & ante-
gressa notione, non potest. è perceptis enim quibus-
dam & cognitis rebus moueatur ἢ *διάνοια*, necesse est:
& ex iis ad alia quæ nondum etiam cognita sunt, fe-
ratur. atque id causæ est, cur summus magister, Ari-
stoteles, principio libri tertij Analyticorum scripserit,
omnem *διδασκαλίαν*, & omnem *μάθησιν*, quæ quidem
sunt *διανοητικῆν*, effici & existere ex anticipata notione.
Atque id in Geometria, ceterisque mathematicis fa-
cillimè perspicitur potest. etenim quem, quæso, ordinem
tenent, qui eas docent? num acceptam auditorem
confestim deducunt ad ea, in quibus vi & facultate
τῆς διανοίας opus est? minimè verò: sed primùm tradunt
definitiones, postulata, communes sententias: quæ om-
nia sine vilo (vt ita dicam) discursu mens apprehen-
dit. tum demum veniunt ad theoremata, & ad pro-
blemata, in quibus iam ἢ *διάνοια ἐνεργεῖ*: quod facere
nunquam posset, nisi eæ, quas diximus, notiones an-
tecessissent. Semper enim (dicam Græcè, quò dicam
melius) τῆς διανοίας ἐνεργεία ἢ *ἔργον*, ἢ *αἰδησις ἐργηγεῖται*.
Neq. non idem in ceteris artibus fieri videmus. etiam-
que tum qui syllogismo, tum qui inductione ad ali-
quid probandum vtuntur, eandem viam tenent. illi
enim sumunt τὸ καθόλου, tanquam notum & exploratum
iis quibuscum verba faciunt: hi è singulis rebus, quæ
notæ sint ei quocum disputant, probant τὸ καθόλου. ea-
demque apud rhetoras exemplum & enthymema-
tum ratio est. Duo sunt autem genera prænotionum.

Mureti
Lectio
LIII
25

nam & quæ sit cuiusque vocabuli vis, præcognitum esse oportet, antequàm accedas ad vllam διδασκαλίαν διαλογικῶν, & quæ ponuntur in disputando, vt ea eis præcognoscatur, necesse est. dnæ igitur prænotione τί ὄντι τὸ λεγόμενον, καὶ ὅτι ἐστὶ: quarum aliis in rebus aliter tantum necessaria est in aliis vtraque. Iam potest et iis, quæ dicta sunt, dubitatio quædam exoriri. Si enim discere est cognitionem alicuius rei assequi, quomodo fieri potest, vt è præcedenti cognitione fiat μάθησις, quid autem opus est doceri, id, quod iam antea prænoueris? ad hanc dubitationem eximendam, ait Aristoteles, Ἐστὶ δὲ γινώσκειν, τὰ μὲν πρότερον γινώσκοντα, καὶ καὶ ἄλλα λαμβάνοντα ἢ γινώσκον. id est: Fieri autem potest, vt aliquis γινώσκει οἱ id, quod partim prius ἐγγινώσκει, partim eius eo ipso tempore λαμβάνει ἢ γινώσκον. Scio autem hoc verba longè antè ab omnibus interpretibus accipere quorum si sententiam probarem, causa non erat, cur his de rebus verbum facerem. Nunc, rectè an minus alij viderint: certè quidem ab eis toto, vt dicitur, capite dissentio. Τὰ μὲν & τὰ δὲ, accipio, vt in illo è libro primo De Arte dicendi: τὰ μὲν, διὰ ἀπειροδωσίαν, τὰ δὲ, διὰ ἀλαζονείαν, τὰ δὲ καὶ διὰ ἄλλας αἰτίας ἀνθρώπων. Ac quamuis posteriore loco vulgò legitur, ἢ δὲ, tamen in quibusdam vetustis libris, eam, quam ipsi afferimus, scripturam fuisse, vel de Philopono cognosci potest. neque non libentiùs, pro γινώσκοντα, legerem, γινώσκοντα, sed tamen nihil refert. Non est igitur absurdum, etiam si quis dicatur discere id, quod antea quodammodo sciebat. sed si diceretur eodem modo discere quo antea sciuerat: id demum absurdum esset. quod Aristoteles ipse his verbis exprimit: Ἀποπρον γὰρ, ἔκ ἐὶ ὁ οὐδὲ μάθησιν, ἀλλ' εἰ ὠδὲ. οἷον ἢ μάθησιν, καὶ ὠδὲ. ita enim legenda illa sunt, non, vt vulgò leguntur. idque etiam de illa

de illa rudi & inculta, sed fideli veteri translatione cognoscitur. Etenim fieri potest, ut quis uniuersè sciat, omnia frigida habere vim ad inducendum somnum, qui tamen papauer aut lactucam eius generis esse nesciat. Is cum de eorum alterutro idem γνώσει, discet id, quod quodammodo antea sciuerat. quod enim de toto genere scitur, etiam de qualibet parte scitur: sed tamen ita distinctè ac definitè nesciuerat. Ergο τὰ μὲν φέρτερον ἐγνώσεις, τὰ δὲ καὶ ἅμα λαμβάνει τὴ γνώσιν. Sic quoque qui didicit finitiones, postulata, communes sententias, à quibus exorditur Euclides: is cum postea discit, Super proposita linea recta triangulum æquilaterum constitui posse; discit id, quod quodam modo præsciuerat. nam ex illis hoc efficitur. & qui nouit principia, nouit quodammodo conclusionem. non tamen discit, ἢ καὶ ὡς ἐγνώσεις, sed distinctiùs & enucleatiùs. Non autem in omnibus quæ discuntur, διὰ τὸ μέσον τὸ ἐξαπὸν γινώσκεται: imò verò sunt quædam, quæ ἀμέσως cognoscuntur: ut principia, & ea quæ sub sensum cadunt. Mentis enim & sensus ἀμεσῶς cognitio est. Aristoteles eo loco ponit tantum exemplum ἐστὶ τῶν κατ' ἐξουσίαν: sed de principiis idem alibi docet. Cum autem vulgò legatur, ὅσα εἶδη τῶν κατ' ἐξουσίαν τυγχάνει ὄντα, non εἶδη legendum est, sed ἦδη, ut & vetus interpres legit. in quo falsi sunt ij qui se disertos, quàm intelligentes, haberi maluerunt. His autem de rebus disputauerat etiam Aristoteles eo libro qui proximè antecesserat, ἐν τῷ περὶ τῶν ἀποληψίων ἀπάτης. Hæc iudicari cupio ab hominibus & Græcæ linguæ intelligentibus, & te, non verbo, philosophis. ἀγροικοὶ καὶ ἄμωσοι quomodo accepturi sint, ἐφροντίς Ἰπποκράτους.

Axiomata quomodo Latine vocanda sint.

CAPV^{VS} II.

INEPTE faciunt, qui ἀξιόματα dignitates vocant. cuius prauæ consuetudinis Hermolaus Barbarus auctor fuit. neque nego ἀξίωμα interdum idem valere, quod dignitatem; sed nihil hoc ad ea, de quibus agimus, axiomata. neque minus ineptiunt, qui proloquia vocant, aut pronuntiata: in quorum tamen posterius Ciceronem se habere auctorem putant. sed falluntur. Nam Cicero hanc vocem, ita vt à Stoicis accipiebatur, interpretatus est: qui axioma vocabant quamlibet enuntiationem, id est πρόφανση. id quod Laërtius docet. ac si quis eo modo ἀξίωμα accipiat, tum sanè vel pronuntiatum, vel, si volet, proloquium dicat. Apud Aristotelem quædam & mathematicos alia huius vocabuli vis est. qui, vt notum est, axiomata vocant communes quasdam sententias, quæ non tantum verae sunt, sed etiam veræ omnibus videntur. Verbum autem ἀξίον, sæpè apud Græcos, sine vlla dignitatis aut indignitatis significatione, idem valet, quod existimare ac sentire. Inde igitur ἀξιόματα, ὅτι πάντες ὄντες ἀξίονσιν. vnde & κοινὰ ἔννοιαι vocantur. Aut igitur vocem Græcam retinuerim, aut sententias potius, quàm vel pronuntiata, vel proloquia, vel dignitates dixerim.

Comparatione quadam Lucretiana vsus etiam Theophrastus ostenditur. CAP. III.

NOTA est comparatio, qua vsus est Lucretius, cum se idem facere dixit, quod medicos: qui amatam aliquam portionem pueris dare cupientes,

— prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flauoq; liquore.

videtur

videtur autem ea fuisse etiam apud Græcos celebris. Themistius quidem certè ea vitur: quem verisimile est eam ex aliquo vetustiore sumpsisse. Nam in oratione, qua Nicomedenses ad philosophiam exhortatus est: Imitandi sunt, inquit, nobis sapientiores medici: qui pharmaca ea, quæ amariora sunt, circumlito prius melle poculo, bibenda præbent. μιμητέον ἡμῖν τὰς σοφώτερας τῆς ἰατρῶν, οἱ τὰ πικρότερα τῶν φαρμάκων, μέλιτι ἔκλυον περιχέοντες, πίνειν διδόναι.

Vi multis alias diphthongos, quæ nunc vsurpari desierunt, iia oi pro æ; apud veteres fuisse. emendatus Plauti locus.

CAPVT IIII.

MVLTIS vsos diphthongis veteres, præter eas, quibus hodie vûmur, constat. nam & Fourios dicebant pro Furiis, & Paitos ac Aimilios pro Patis & Amiliis, & de Sabineis triumphasse Tarquinium, de Etrusceis Ser. Tullium, in veteribus monumentis legimus. Quinetiam vt ai pro æ, sic oi pro æ interdum scribere, vt opinor, solebant. itaque apud Plautum in Menæchmis *proilium*, & *proilio*, in veteribus libris scriptum animaduerti, pro eo, quod nunc prælium, & prælio scriberemus. Versus hi sunt, quibus Erotij meretricis cum parasito Peniculo, & cum Menæchmorum fratrum altero colloquium quoddam continetur.

E R. Anime mi Menæchme salue. P E. quid ego? E R. extra numerum es mihi.

P E. Istud idem aliis ascriptiuus fieri ad legionem solet.

M E. Ego istic mihi hodie apparari iussi apud te proilium,

Hodie vt fiet. in eo vterque prouiso potabimus.

hoc qui non intellexerant, priore loco discesserunt à vetere

Meretrix
lectiones
LIII
25

vetere scriptura, & fecerunt, *pralium*: posteriore
tem, vnam vocem discerperunt in duas, & scripserunt,
pro Illo. quod qui ad Troianas pugnas recurrunt,
esset eis plurimum tribuo, adduci tamen, vt ipse
assentiar, hac quidem in parte non possum.

Dominos, nisi cupiditatibus suis imperent, ne seruis quidem suis imperare posse. CAP. V.

QUIBUS in domibus aut paterfamilias, aut materfamilias nequiter libidinosaque viuat, in seruos non esse seruos, neque communi conditione seruitutis uti, sed liberius, licentius, dissolutius viuere & quotidiana docet experientia, & M. Tullius in *Coeliana* defensione grauissimè ac sapientissimè dixit. *Uti enim, vt alicubi falsissimus, vrbatissimusque scriptor posuit Lucianus, omnium conscij sunt, quæ a dominis aut pulchrè aut turpiter fiunt, quocirca qui designant flagitia, quæ latere atque occultari expectantur, tantum abest vt metuantur à seruis, ipsimet metuentur seruos: utpote quos necessariò habeant ad faciendorum suorum facinorum testes.* Hoc igitur argumento vti solet Cicero, vt doceret, verisimile non esse, M. Caelium cum Clodia seruis consilium de veneno ei præbere communicasse. Lysias quoque in Oratione, quam scripsit ei qui sacram oleam incidisse arguebatur, hoc ipsum eum argumento vtentem fecit: nunquam ausurum fuisse se id facinus committere, cum & conscios eius seruos adhibere oporteret, & ipse, eo perpetrato, non seruos eos postea, sed dominos habiturus esset: nec villo modo ausurus in eos animaduertere, quicquid tandem fecissent. *τῶν ἑν, inquit, ἐκ αὐτῶν ἀβλιώτατος ἀνθρώπων πάντων, εἰ τὸς ἑμαυτῷ δεσπόοντις, μάλιστα δὲ ἐμὲ μὲν ἔξεν, ἀλλὰ δεσπότης τὸν λοιπὸν βίον, τοιοῦτον ἔργον σκευδύται*

συνεδοτας; ὡσε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ ἐξημέρτανον, ἢ καὶ αὐτὸν περὶ, δίδωμι με παρ' αὐτῶν λαμβάνειν. εὖ γὰρ αὐτὸν εἰδέναι, ὅτι ἐπ' αὐτοῖσι καὶ ἐμὲ τιμωρήσασθαι, καὶ αὐτοῖσι μιλύσασθαι ἐλδοσίβρισι χροιάσθαι. Miserrima igitur est impurè ac turpiter viuentium condicio, quibus ad cetera damna illud etiam accedit, vt in quos imperium exercere debuerant, eos reuereri ac metuere adigantur.

Homerum & Æschylum Athenienses, Tyrtaum Lacedæmonij quo honore affecerint.

CAPVT VI.

HOMERI poëmata quanti fecerint Athenienses, quamque vtilia esse ad inflammandos honestatis ac dignitatis amore animos iudicant, hinc existimari licet: quòd legem tulerunt, vt quinto quoque anno in Panathenæis, eius vnus ex omni poetarum numero carmina publicè canerentur. ita enim cogitabant, leges præcipere quidem, quid faciendum, fugiendumque sit, sed propter breuitatem, non docere: at poëtas, qui vitam hominum imitantes, res præclarè ac fortiter gestas, copiosè exponerent, easque propemodum ante oculos constituerent, aptiores esse ad persuadendum. Similem autem honorem habuerunt Lacedæmonij Tyrtao. cùm enim ceteroqui à poëticiis studiis alieni essent, neque poëtarum cantus libenter audirent, lege tamen constituerant, vt quoties cum hostibus dimicaturus in procinctu constitisset exercitus, conuocarentur milites in tabernaculum regium: ibique audiendis Tyrtaei carminibus ad spernendam pro patria vitam incitarentur. Æschylo quoque idem propè honos à populo Atheniensi tributus est, vnus enim ex omnibus tragicis fabulæ, ipso etiam mortuo, vt docerentur, decreto publico statutum erat.

Illustra-

Ant. Mureti
Lectio
LII
25

Illustratus locus ex Aristotelis *Categoriis*.

CAPVT VII.

ARISTOTELES in extremo libro *Categoriarum* cum docuisset multis modis *habendi* verbum accipi, addit: λέγει ὅτι ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχει, ἢ ἡ ἀνδρ. Quid autem illud sit, cum vir mulierem, aut mulier virum habere dicitur: id quia vulgò non facile intelligi video, explicabo. Is ergo mulierem quam suam habere dicebatur, aut qui eam uxorem duxerat, aut etiam cui illa dicto audiens erat, qui ad eam, pro suo iure, cum volebat, ventitabat, eaque ad arbitrium suum fruebatur. atque ita dictum est olim ab Aristippo, ἔχω Λαίδα, ἀλλ' ἐκ ἔχομαι. & apud Lucianum: τὸ σπαώπλιον θαὶ τὴν Ἀχαρνάνα, ὅς παλαι μὲν Ἀβρόπιον ἔχει, ταῦτα δ' ἡγάδη ἐμῶ, οἶδα; neque non Latini idem eodem verbo indicabant. vt Cicero, qui illum voluptarij philosophi dictum, quod modò memorauimus, ita extulit: Sed tamen ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit, cum esset obiectum, habere eum Laida. habeo, inquit, non habeor. Græcè hoc melius. tu, si voles, interpretabere. Nam illum Ciceronis locum, vt hoc ὁ δὲ πάρεργον admoncam, ita legendum iudico: ὅσας quas omisi voces, glossas esse. neque alio sensu dictum est à Terentio:

— heus puer,

Dic sodes. quis heri Chrysidem habuit?

ad eandem etiam rem exprimendam *ductandi* verbum utebantur. vt enim ductat exercitum is, cui pareat exercitus: ita ductare mulierem dicitur is, cui illa obtemperat, morigeraque est in rebus omnibus. Plautus:

*Solus solitudine ego sed atque ab egestate abstuli.**Solus si ductim, referre gratiam nunquam potes.*

Solus ductato, si semper solus qua poscam dabis.

& eodem modo Terentius.

Ut phaleratis dictis ducas me, & meam ductis gratis?

atque ita intelligendum est illud Fabij libro Octavo: Ductare exercitus, & patrare bellum, apud Sallustium dicta sancte & antiquè, videntur à nobis, si diis placet. Nam de illo altero verbo in Catullum diximus. Sed & idem significantes, mulierem cum aliquo esse dicebant. Plautus:

Mane, mane, audi. dic quid me aequom censes pro illa tibi dare,

Annum hunc ne cum quiquam alio sit? Idem:

Diabolus filius Nicocli Clereta

Lena dedit dono argenti viginti minas,

Thilanium ut secum esset noctes & dies,

Hunc annum totum.

Græci autem *σωοικεῖν* sapius, ut videtur, *περὶ τῆς ἐνεργείας αἰτίας*, hoc est, de ipsa corporum commistione accipiebant. non nunquam tamen aliter, ut, *ὁ μὲν ἡλικιώτης σου χερμίδης, ὁ δὲ γέροντος Αἰσωνέτι υἱός, γαμειήδης, καὶ σωφορέτης, οὗ ὅ μὲν χερμίδης ἑταίρα Ἰωάνης*; Neque non Aristoteles ipse significavit, se hoc, quod dico, intelligere: sed tecto verbo, & pudoris ac verecundia pleno. subiunxit enim: *ἔδ' ἐν γὰρ ἄλλο τι εἶχεν γυναικὶ σημαίνοντα, ἢ ὅτι σωοικεῖν*. nam *σωοικεῖν* si quis hoc loco idem valere putat, quod in iisdem verbis degerere, ac non illud potius ipsum, quod supra dixi *περὶ τῆς ἐργείας*, fallitur. ita enim eos hoc quoque usus esse constat. Hippocrates, *περὶ παρθεύων. Κελύω δ' ἐξωγε τὰς παρθένας, ὁκόταν τὸ τοιοῦτον πάσχωσι, ὡς τὰ χεῖρα ἔσωοικησιν ἀνδράσιν*. Andocides: *καὶ συνώκει ὁ πάντων χερμίδης ἀνδρῶν τῆ μπετὶ καὶ τῆ θυγατέρι*. Lucianus, *Θεῶν νέσεις. Δοκεῖ τις ἀπὸ σωοικεῖν Ἰδαία γυναικί*. & Laërtius in Aristippo: *Πρὸς τὴν ἀπώμενον ὅτι ἑταίρα σωοικεῖ,*

at Mureti
lectiones
LIB
25

σιωπικῆ, ἀλλά γὰρ εἰπεῖν μὴ τι διενέχουσι οὐκ ἔστιν ἄλλο
πολλοὶ ποτε ὤκισον, ἢ μηδεὶς; id autem quod vocatur
σιωπικῆν, paulo infra vocat συνέειναι.

Correcti loci duo è primo libro Topicorum. Item alio
quinto Ethicorum. CAP. VIII.

LIBRO primo De Arte Dialectica, quæ Topicorum
vocantur, ita scriptum est: Εξομεν ἢ τελείως ἢ μέ
δον, ὅταν ὁμοίως ἔχουμεν, ὡσπερ δὴ ῥητορικῆς, καὶ ἰατρικῆς, καὶ
τοιούτων δυνάμεων. τὸτο δὲ ὄστι, τὸ ἐκ τῆς ἐνδεχομένην ποιῆν ἢ ἀπο
σφαίριμάμεθα. semper autem mihi suspectus fuit is
cusc: neq. vnquam aliter mihi persuadere potui, quæ
totum illud, τὸτο δὲ ὄστι τὸ ἐκ τῆς ἐνδεχομένην ποιῆν ἢ ἀπο
σφαίριμάμεθα, inducendum esse: neque scriptum ab Aristote
le, sed temerè inculcatum ab aliquo imperito. nullus
enim iis verbis videtur subesse sensus: etsi non Latini
nescius, quomodo ea vulgò accipi soleant. sed qui per
gatas aures habent, facillè mihi hoc, vt sperare videatur
assentientur. Neque leue argumentum ad hanc con
iecturam firmandam putari debet: quòd vetus Latinus
interpres facit à me; illaque verba omnino non
agnoscit. nam constat eum & expressisse, si non elo
ganter, fideliter quidem certè, omnia quæ repereruntur
& vsum libro, ἀμείχανον ὄσον, meliore & emendatioribus
iis omnibus qui nunc circumferuntur. Alexander quoque
que, aut quisquis est Græcus ille, qui Commentarium
scripsit, nullo modo ea videtur agnoscere. quòd magis
magis, vt in sententia permaneam, facit. Sed & paulo
infra, eodem modo peccatum est. vbi enim vulgò legitur:
ἔστι ἢ ἀεὶ ἴσα καὶ τὰ αὐτὰ, ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι, καὶ οἱ
οἱ συλλογισμοί. γίνονται μὲν γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῆς ἀποστάσεων, καὶ οἱ
ἢ οἱ συλλογισμοί, τὰ ἀποβλήματά ὄστι: ibi ergo neminem
qui Aristotelicam dicendi rationem calleat, dubitatu
rum potest

nam puto, quin praestet ita legi: ἐστὶ δ' ἀεθμῶν ἴσα, καὶ τὰ
 ἀντι, ἐξ ὧν τῶν λόγων, καὶ πρὸς ὧν. γίνονται μὲν γὰρ ἐν τῷ περὶ
 τῶν, πρὸς ὧν δ', τὰ περὶ ἀντιπρὸς ἔστι. λόγων autem nomine
 & syllogismos intelligit, & inductiones. eodem propè
 modo memini, correctum esse à me iam pridem lo-
 cum quendam è quinto ἡγομαχέων: qui vulgò ita le-
 gitur: ὁ δ' ἀδίκος ἐν αἰετὶ τὸ πλεοναίρει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον
 ἐστὶν ἀπὸ τῶν κακῶν. ἀλλ' ὅτι δοκεῖ καὶ τὸ μείον κακὸν ἀγαθὸν πως
 εἶναι, ὅς δ' ἀγαθὸν ἔστιν ἢ πλεονεξία, διὰ τὸτο δοκεῖ πλεονέκτης εἶναι.
 ἴσ' ἀντιστοχῶν: τὸτο γὰρ περὶ χεῖ, καὶ κοινόν, καὶ παρῆνομοσ. τὸτο
 γὰρ, ἢ ἔξ ἡγομια, ἢ τῶν ἢ ἀνισότης, πρὸς χεῖ πᾶσαν ἀδικίαν, καὶ
 κοινόν ἐστὶ πᾶσης ἀδικίας. ego autem legendum censeo: ἐστὶ
 δ' ἀντιστοχῶν, καὶ παρῆνομοσ. τὸτο γὰρ περὶ χεῖ καὶ κοινόν ἔστι. cete-
 ra verba, ut admista, delenda esse. In quo quid libra-
 rios deceperit, non est difficile conicere hominibus in
 hoc genere exercitatis. Hanc correctionem à me acce-
 ptam, Dionysius Lambinus, vir acutissimo ingenio,
 acerrimoque iudicio praeditus, rettulit in Scholia in
 eos libros sua. nisi quòd, cum meam sententiam expo-
 neret, verba illa, πᾶσαν ἀδικίαν, & πᾶσης ἀδικίας, reliquit.
 quae mihi vel maxima causa fuit hoc quoque loco te-
 stificandi, quid sentirem. non tantum enim existimo,
 è glossematis illa fluxisse, verum etiam è falsis & in-
 eptis glossematis. nam verba illa, περὶ χεῖ, καὶ κοινόν ἔστι, si
 quis attentè consideret, non πρὸς πᾶσαν ἀδικίαν, sed πρὸς
 τὸ πλεον, καὶ πρὸς τὸ ἔλαττον referenda sunt.

Videri Plautum dixisse rem voluptatum eodem planè
 modo, quo Graeci dicerent τὸ χεῖμα τῶν ἡδονῶν.

CAPVT IX.

REM voluptatum, pro ipsis voluptatibus dixisse vi-
 detur Plautus in Amphitruone: vbi Alcumenam
 ita loquentem facit:

Κ sativ

Mureti
 var. Lektionen
 LIII
 25

Satin parua est res voluptatum in vita atq̄ etate agenda
Prae quod molestum est? cuique hominum in aetate
comparatumst.

Ita his est placitū, voluptati ut moror comes consequatur,
quod si est, haud facile dixerim, vbi praeterea in tota
lingua Latina hoc loquendi genus reperiatur. sed videri
potest sumptum à Græcis. illi enim planè ita dicerent,
τὸ χεῖμα τῆ ἡδονῶν. Ita locutus est Euripides in
Phœnissis:

φιλόφορον γὰρ χεῖμα θηλειῶν ἴφου.

qui tamen versus ab imperitis deprauatus, ita vulgo
legitur, φιλόφορον γὰρ χεῖμα θηλειῶν γυῖου ἴφου.
sed vocem γυῖου delendam esse, & lex carminis indicio
est, & è scholiaste facile colligitur. Ita etiam Xenophon
libro secundo παιδείας: Τὸν Ἀρχέλιον ὃς Μάξιλον
ἠπείρας τε εἰς εἰς, καὶ ἄρματα εἰς ἑκατὸν, καὶ σφραγίδας
πέντε πάλιν χεῖμα. & Herodotus libro tertio: πολλὸν
χεῖμα τῆς ὀφίων ἐκλέπτουσι. & Aristophanes Pluto,

Πολὺ χεῖμα τε μαχῶν, καὶ κρεῖων ὀπιημένων.

& principio νεφελῶν,

Ὡς βασιλεὺς, τὸ χεῖμα τῆς νυκτῶν, ἵππων

Ἀπέρειπον. ἔποδ' ἡμέρα γρήσει;

quos versus ita olim pueri interpretati sumus, cum
eam fabulam, exercitationis causa, in Latinum
sermonem conuerteremus:

Rex Iupiter, quàm immensa res est noctium.

Nunquam ne pulsa nocte nasceitur dies?

De quodam Plautino ioco, itemq̄, de loco quodam
è Catone maiore Ciceronis disputatum.

CAPVT X.

LOCATVS est, vt solet, Plautus, cum in Pseudulo
ita cum lenone loquentem induxit coquum:

Quia sorbitione faciam ego te hodie mea;

Item vt Medea Peliam conpoxit senem:

*Quem medicamento, & suis venenis dicitur
Fecisse rursus ex sene adolescentulum,*

Item te ego faciam.

Neque enim Peliam Medea, sed Æsonem è sene iuuenem reddidit: cum autem recepisset, idem se facturam Pelia; effecit, vt infelix senex natarum suarum manibus concideretur. quod si coquus ille item fecisset iuuenem Ballionem, vt Medea Peliam fecerat; non sanè bonam neque expetendam operam ei dedisset. fieri etiam potest, vt personæ seruerit: & cum loquentem induxisset hominem fordium & abiectum, de industria peperam ab eo narrari veterem illam fabulam fecerit. Quod si Ciceronis etiam illud è Catone maiore ita legendum est (vt sanè legendum puto.) *Quò quidem me proficiscentem baud sanè quis facile retraxerit: neue tanquam Peliam recoxerit: nimirum tale aliquid hic quoque comminiscendum est. nam aut decorum id & consentaneum Catoni credidit: quòd & memoria vacillare γερωνιόν εστιν: & interdum habet aliquid grauitatis in magnis viris minus accurata fabularum & talium rerum cognitio: aut hoc quoque inter μνημονία Ciceronis ἀμνηστία numerandum est.*

*Euripidem aliter, quàm ceteros omnes, de Helenâ
fidere locutum.*

CAP. XI.

DE fidere Helenæ non idem ab omnibus traditum est. Plinius quidem libro secundo Naturalis historiae, de eo, vt nauigantibus exitioso, locutus est. hæc cum geminas illas flamas, quæ Castoris ac Pollucis esse putabatur, salutare ac prosperi cursus prænuñcias

K 2

esse

at Mureti
ria Lektion
LIII
25

esse dixisset: *Harum, inquit, aduentu fugari diram illam ac minacem, appellatam Helenam ferunt.* Solinus quoque cum exposuisset multa mala, quæ menstruus mulierum efficeret cruor: *Habet, inquit, planè id solum salutare, quòd auerit sidus Helena perniciosissimum nauigantibus.* Papinius quoque idem de illis fulgoribus sententiam se ostendit hoc versu:

— cum iam damnata sororis

igne Therapnei fugerunt carbasa fratres.

Quinetiam Franciscus Vicomercatus Aristotelis Meteorologica exponens, & cur Castor ac Pollux salutes essent, & cur diri ominis Helena, causas, utriusque eiusmodi re, satis probabiles reddidit. At Euripides tamen in Oreste salutarem tam nauis esse pronuntiat. Ita enim de ea Apollinem loquentem facit.

Ζῆν' ὄψιν ἴσται, ζῶνιν ἀρδῖτον χροῖαν.

Κάσπεϊ τε, Πολυδάκτει τ' ἐν αἰθέρι πύχαις

Συμδακ' ἔσαι, ναυτίλοις σωτήριον.

Emendatus Plinij locus CAP. XII.

REDVNDARE videtur vox, voluptatiua, apud Plinium libro XIII. ubi de natura vini agit. cum enim vulgò ita legatur, *Prorsus ut iure dici possit neque viribus corporis utilius aliud, neque aliud voluptatiua perniciosius, si modus abfit:* melior videtur fore sententia, si ea, quam dixi, vox deleatur. hoc enim dicit: immo dico vino maximè debilitari corporis vires. quod Lucilius dixerat his versibus:

Scito etenim bene longinquum mortalibus morbum

In vino esse, ubi qui inuitauit dapsilius se.

Et Theognis:

ὄινον πινόμενον πέλεις κακός. ἡ δὲ τις αὐτὸν

Πίνῃ ὀπίσσω μένος, ἔ κακός, ἀλλ' ἀγαθός.

Et Panyasis :

Ὅτι οἱ ὀνόμασι δῶν πᾶσι δ' ὄρονται εἶναι,
Πανόμων ὅτι μέτρον, ἡ ἐρμῆτος ὅτι χερσίων.

sed & libri testimoniorum pleni sunt, & exemplorum plena vita. illud tamen, voluptatibus, quod nos expungendum esse credimus, & Hermolaus, & Politianus agnoscunt.

Emendatus versus quidam Horatianus.

CAPVT XIII.

HORATII versus hi sunt è libro Odarum tertio,
Testu mearum centimanus gigas
Sententiarum notus, & integra
Tentator Orion Diana
Virginea domitus sagitta.

Eamq. scripturam veteres Grammatici comprobant: qui etiam centimanum gigantem Briareum accipiunt. ego autem in quibusdam non contemnendæ auctoritatis libris scriptum reperio, non gigas, sed Gyges. & sanè de Gyge illud etiam apud Ouid. legere meminisse.

Sphynxq. & Harpyias, serpentipedesq. gigantes,

Centimanumq. Gygen, semibouemq. virum.

Hesiodus quoque Cæli & Terræ filios facit Cottum, Briareum, & Gygen, centenis singulos manibus, quinquagenis capitibus metuendos:

Ἄλλοι δ' αὖ γαῖης τε καὶ ἕρηνῃ ἐξέσσοντο

Τρεῖς παῖδες μεγάλοι καὶ ἄμβροτοι, ἐν ὀνομασί,

Κνήθη τε Βελάρως τε, Γύγης δ' ἑσσηφανα τέκνα.

Τῶν ἑσσηφάνων μὲν χεῖρες ἀπ' ὤμων αἰώσονται

Ἀπλάσιοι, κηφαλαὶ δ' ἐπὶ πέντε πεντήκοντα

Ἐξ ὤμων ἐπέσονται.

Sed & iam pridem admonui, scriptum esse in quibusdam veteribus libris, Gyas: meq. de eo amplius querendum

Mureti
ria Lectione
LIII
25

rendum putare. quanquam enim mihi nouum erat illud nomen; tamen ne eam quidem varietatem aut diuisulam, aut contemnendam esse ducebam. Neper ergo cum Apollodori bibliothecam, quæ tunc primum in meas manus venerat, percurrerem: in ipso statim principio hæc ceperi: Ουγενὸς ἀπὸ τῆς οὐρανίας δωρεῆς κῆρυξ. γήμας δὲ γλῶσσαι, ἀτέκνωσε παρῶντος τοῦ τοῦ γαίης ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τῆς γαίης, Βερίερον, Γύνν, Κοῖον. quæ uerba ita reddidit Benedictus Ægius Spoletinus: Cæsar primus orbis uniuersi imperio præfuit. qui ducta uere Tellure priores ex ea filios sustulit, quos Centiminos appellarunt, Briareum, Gyan, ac Cæum. quibus apud Hesiodum in iis, quos citauimus, uersibus, quædam optima notæ exemplaria non Γύνν habent, sed Γύνν

Correcti apud Ciceronem Ennij uersus.

CAPVT XIII

ENNII uersus de Q. Fabio Maximo ita uulgatus apud Ciceronem legitur:

Vnus homo nobis cunctando restituit rem.

Non ponebat enim rumores ante salutem.

Ergo postq̄, magisq̄, uiri nunc gloria claret.

sed in multis ueteribus libris eorum postremus ita scriptus est,

Ergo magisq̄, uiri nunc gloria claret.

ut valde uerear, ne quis, ut uersum, ad cuius memoriam aliquid deesse uidebat, expleret, de suo addiderit illud, *postq̄*. ego autem potius crediderim, illud, *magisq̄*, geminandum esse. non rarò enim contigit, ut eæ uoces, quæ geminandæ erant, semel tantum ab imperitis librariis ponerentur. notum est autem, magis magis, & magis magisque, sæpe ab antiquis scriptoribus

tibus dici, pro quo Ennius fortasse dixerit, *magisque magisque*. ut sit simile illi Catulliano:

*Omnibus inq; locis celebretur fama sepulti:
Clarescatq; magis mortuus atque magis.*

Ecquid adhibenda sint in conuiuiis acroamata, an minus. CAPVT XV.

RECTE ne faciant an secus, qui tibicines, aut citharædos, aut alia id genus acroamata in conuiuiis adhibēt, meritò ut dubitati posse videatur, duorum in philosophia summorum hominum hac de re, ut videtur, dissentientium facit auctoritas. Nam apud Platonē in Protagora Socrates abiectos modò, & imperitos, & circumforaneos homines id facere solitos dicit: qui cum eam vim non habeant, ut urbana aliqua & eleganti colloquutione tempus illud epularis accubationis traducere, & mutuis sermonibus animos suos hilarare possint, eius rei remedium à mimis, & ab histrionibus, & à vocum fidiū inue cantibus petunt. at quas ad epulas boni & eruditi conuiua conpenerint, in eis neque tibicinam, neque psaltriam audiri, neque saltatricem spectari vllam: ablegatis eos eiusmodi nugis atque ineptiis, modestè inter se & hilarè colloqui: neque vnquam deesse ipsis de quo sermones iucundissimos conserant, etiam si multam in noctem conuiuium producat. itaque ex illo nobili apud Agathonem conuiuium eicitur tibicina, & aut sibi, aut mulieribus canere iubetur. At herculè alumnus eiusdem disciplinae Xenophon in id conuiuium in quo & Socrates esset, & Antisthenes, & alij sapientia præstantes viri, non modò Philippum excitandi risus artificem induxit, verùm etiam sublatis epulis, Syracusanum illum comedatorem cum tibicina, & saltatrice,

K 4 & for-

Mureti
via Lectione
LII
28

& formoso puero, qui & ipse tum saltando, tum fabulis canendo, summa eos, qui aderant, voluptate perfunderet. In Homericis etiam epulis & Phemius canit, & Demodocus, & in Virgiliano Iopas. sed hoc fortasse aliquis, intemperantium procorum, & luxuriosi regis, & reginae iam tum amoris telo percussis dixerit esse conuiuia. Quid quoddam epulantibus diis, canere Apollinem & Mulas ferunt? Nam Euripidi quidem sententiam mirari saepe soleo: qui non in conuiuio, sed in luctu potius Musicam adhibendam esse censet: quoddam conuiuia satis ipsa per se laeta sint: in luctu autem quaerendum sit aliquid, quo minuatur dolor. Ego vero si usquam, inter pocula maximè, talibus blandimentis & relaxationibus animi locum esse duco: neque, dum ea moderatio retineatur, ut turpitudine omnis & Obscœnitas absit, causam video vllam, cur in mensa aut comœdum auersari, aut aulædum, fidicinemve refugere sapiens debeat. nam si semper tam facundi ac disertis conuiuia contingerent, quam illi sunt Platonici: tum fortasse non immeritò talia omnia excluderentur. quod enim esse potest tam mirabile acroama, quod non collatum cum illorum sermonibus sordeat? quos equidem arbitror, si Apollinem viderent ipsum cum lyra & pleetro ingredientem, vno ore omnes oraturos fuisse, ut aut abscederet, aut in cantu suo sermones abrumperet institutos. Et tamen, nisi valdè fallor, non multo turpius fuisset, tibiina alicuius cantum audire, quam vel orationem Aristophanis, vel ea quæ de Socratis temperantia ebrius Alcibiades intemperantissimè narrat.

Correptus

Correctus locus è secundo De Diuinatione.

CAPVT XVI.

TOTAS noctes somniamus: neque vlla ferè est, qua non dormiamus: & miramur aliquando id, quod somniamus, euadere: Ciceronis hæc verba sunt è secundo libro De Diuinatione, exagitantis vanitatem somniorum, & negantis, si quædam somnia euentus comprobet, ex eo effici, vt ne somnia pro somniis habenda sint. nam in tanta copia & varietate, magis mirum foret, si nihil vnquam eorum quæ per quietem videntur, eueniret. quanquam autem, vt ego Ciceronis verba recitauit, ita in omnibus, quos vidi, libris leguntur: tamen excuti hoc mihi non potest, quin deprauata illa, & ad hunc modum corrigenda sint: *Totas noctes dormimus: neque vlla ferè est, qua non somniamus: & miramur, aliquando id, quod somniamus, euadere?* Quod quidem ita mihi perspicuum videtur, vt ne confirmatione quidem egeat, aliorum tamen iudicium facio.

Semiramis quo astu ad regnum peruenerit.

CAPVT XVII.

VAFRA in primis & astuta ratione ad regnum ex humili & abiecta conditione peruenisse Semiramis dicitur. quæ historia cum haud ita multis nota sit, neque Latinis, quod sciam, litteris prodita, refertur à me ita, vt scriptam in Græcorum Commentariis repperi. Aiunt igitur eam initio vernæ cuiusdam regij ancillam, ac cõcubinam fuisse. in quam cum aliquando incidisset rex Ninus, forma eius & lepore captus, amare cœpit. obsecuta regi mulier, ita eum sibi paulatim stupri cõsuetudine astrinxit: vt nihil esset tantum, quod

K 5

quod

quod aut à rege petere non auderet Semiramis, et petenti rex audere negare. Ergo cum aliquando incisisset in sermone, quiddam se valde cupere, restitit eam, quicquid tandem illud esset, aperte ac liberè proferre iussisset: Cuperem, inquit, hoc mihi à te tribui, ut vnum modò diem federe mihi liceret in solio tuo, & ius dicere: ut quæ omnes toto illo die, quem admodum tibi faciunt, ita mihi obtemperarent. Risit rex, & quod petebatur, concessit. nec mora. edicatur, ut certo quodam die omnes Semiramidi dicto audientes sint. ita regi placere: eam illo die, regio imperio ac potestate præesse omnibus. vbi ille aduenit dies: multæ regio cultu in solio affedit. fit concursus maximus. illud de principio, experiendi causa, quædam haud magno momenti imperat. vbi serio omnes sibi omnibus rebus parere vidit, iubet satellitibus, ac stipatoribus corporis regij, ut regem ipsum comprehendant. comprehenditur. ut vinciant. vincitur. ut interficiant. interficitur. ita imperium ex diurno diuturnum efficitur. hæc est, quæ Babylonem muris latericiis cinxit: cuius horti illi pensiles tantam admirationem habuerunt: quæ cum equo concubuisse dicitur: quæ postremo, cum filij quoque sui concubitum petiisset, ab eo tradita memoratur.

Ut honorem Latinis, ita Grecis ὄνειδος & ἄλλοις ἀνίγνα vocabula esse. CAP. XVIII.

SIGNIFICATIONIS ambiguarum verbum esse hinc noverem, tradidit Gellius: idque probavit his verbis ex Oratione Q. Metelli Numidici de triumpho suo. *Qua in re quanto vniuersi me vnum antestatis, tanto vobis quam mihi, maiorem iniuriam atque contumeliam facit, Quirites. & quanto probi iniuriam facilius accipiunt, quam*

quàm alteri tradunt: tanto ille vobis, quàm mihi, peiorem
honorem habuit. Nam me iniuriam ferre, vos facere vult,
Quirites: vt hic conquestio, istic vituperatio relinquatur.
Eodem autem modo Græci quoque ὄνειδος, cum ferè
in infamiae ac turpitudinis significatione ponatur: non
nunquam tamen pro gloria accipiunt. vt,

Καλὸν γέ μοι τ' ὄνειδος ἢ ἄωνείδιστος. &c.

Θήβαις κάλλιστον ὄνειδος. &c.

Καλὸν γ' ὄνειδος τῶν νεωστὶ νυμφίω.

Sed & κλέος non nunquam in malam partem accipi-
tur. idque non ex eo tantùm intelligi potest, quòd
apud Homerum sæpe legitur καλὸν κλέος: vt ex eo con-
iiciamus, esse etiam aliquod κλέος ἢ καλόν: sed multò
magis ex hoc Euripidi versu, quem apud ipsam di-
cit Helena:

Οὐπω νῦν Ἑλένης αἰσχρὸν ὦλεσε κλέος;

In illis autem Metelli verbis nescio, an illud annotare
debeam: *facere contumeliam*, quod loquendi genus Ci-
cero in Antonio reprehenderit, legi. sed & apud Plau-
tum, & apud Terentium crebra illius exempla sunt.
Neque tamen iniuria notauerat Antonium Cicero:
quod vulgò creditur. nam Antonius ita dixerat, *facere
contumeliam*, vt, *facere damnum*, aut *facere iacturam*
dicimus. quo modo nunquam quisquam, opinor,
præter eum locutus reperietur.

Correctus locus ex Oratione Ciceronis pro Domo sua.

CAPVT XIX.

VOCABVLVM, *actus*, pro eo quod Græci dicunt
ἐπέγραψαι, planè barbarum est, & prisca illis tem-
poribus, quibus Romani sermonis integritas viguit,
inaditum. eo tamen non nullos vt video, & quidem
eccum, qui se non Latinè modò, sed etiã, si diis placet,
Cicero-

Metelli
lectio
LII
25

Ciceronis more loqui putant. Decipiuntur autem precipuè corrupto quodam loco ex Oratione pro domo sua ad pontifices: quem emendare institui: ut isti, quae se è Nizolij libro germanos Cicerones esse credunt, errore hoc suo liberentur. Non enim ita locus ille legendus est: *Omnem diu collectam vim improborum, quae inueterata compresso odio atque tacito iam erumpet actum, tam audaces duces excepi meo corpore.* Sed hoc modo, ut in antiquis libris esse, homines certi & fidei digni affirmant: *Omnem diu collectam vim improborum, quae inueterata compresso odio atque tacito iam erumpet, nata tam audaces duces, excepi meo corpore.*

Correctus locus è secundo De Finibus.

CAPVT XX.

EIUSDEM generis est *odrilicium*: quae inepta vox & nihil planè significans, ita insedit in loco quodam è secundo De Finibus, ut omnes propè iam libere occuparit. ita enim ibi legitur: *Assint etiam formosi pueri, qui ministrent. resplendeat his vestis, argentum, odrilicium, locus ipse.* at in libris veteribus hoc modo: *Assint etiam formosi pueri, qui ministrent. respondeat huic vestis, argentum, Corinthium es, aut Deliacum, aedificium, locus ipse.* quae quin vera scriptura sit, non est cur quisquam dubitandum putet. Itaque ipsum quoque resplendendi verbum mihi quidem valdè suspectum est. nam hoc vno loco nitebantur, qui illud, ut Latinum, recipiebant. nunc autem, nisi aliquod aliud testimonium reperiatur, videtur sanè ei quoque lege Papia periculum aliquid imminere. hoc igitur alij cogitabunt.

M. A. N.